

2022-06-28

Demokratisektionen
Lena Langlet
Helena Linde

Statsrådet Ida Karkiainen
Finansdepartementet

Hemställan om förtydligande av ansvar för förtroendevaldas trygghet och säkerhet i deras demokratiska uppdrag i kommunallagen

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner hemställer

att regeringen tar initiativ till att i kommunallagen – eller på annat sätt – förtydliga kommuner och regioners ansvar för förtroendevaldas trygghet och säkerhet.

Bakgrund

Redan i 2014 års demokratiutrednings betänkande Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) föreslogs att kommunallagen skulle kunna kompletteras med en bestämmelse om att kommuner och landsting skulle åläggas att verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra förhållanden. Utvecklingen av det demokratiska samtalet har sedan dess utvecklats mot en allt hårdare ton. Hot, hat och trakasserier påverkar det demokratiska systemets öppenhet och transparens i en oroande omfattning. Frågor om de förtroendevaldas trygghet behöver tas på allvar.

Som framgår bland annat av Brottsförebyggande rådets (Brå) enkätundersökning Politikernas trygghetsundersökning 2021 (PTU) är hot och hat mot förtroendevalda en vanlig företeelse. Av undersökningen framgår att sammantaget 26 procent av de förtroendevalda på lokal, regional och nationell nivå uppger att de under 2020 blivit utsatta för hot, våld eller någon form av trakasserier i samband med utövandet av ett förtroendeuppdrag.

Hot och hat mot förtroendevalda kan inte ses enbart som ett problem för den enskilde själv. Företeelsen utgör också ett reellt och allvarligt problem för det demokratiska systemet med allvarliga konsekvenser. Det finns en påtaglig risk för att förtroendevalda väljer att begränsa sitt engagemang antingen genom att helt avstå från att uttala sig i specifika frågor eller känner sig förhindrad att delta i debatten. Det kan också leda till att förtroendevalda väljer att avsluta sina uppdrag i förtid. Det finns

också skäl att anta att möjligheten att rekrytera nya förtroendevalda allvarligt försvåras om det inte vidtas åtgärder för att stärka de förtroendevaldas trygghet.

Rättsliga förutsättningar och behov av reglering

Kommunallagen reglerar några frågor kopplade till de förtroendevaldas villkor – till exempel de som gäller rätten till ledighet och rätten till ersättningar. Däremot saknas en tydlig grund för trygghetsskapande insatser – även om viss befogenhet på området kan härledas ur den allmänna kompetensen.

När det gäller de anställdas skyddsbehov vid hot och hat finns ett tydligt ansvar för arbetsgivaren som – med hänvisning till arbetsmiljölagen – har skyldighet att vidta åtgärder när de anställda utsätts. Den skyldigheten gäller dock enbart i förhållande till de anställda. De förtroendevalda är inte anställda; i förtroendeuppdraget saknas en arbetsrättslig relation till kommunen eller regionen. Utan särskilt lagstöd är kommunens utrymme att erbjuda stöd till en enskild också svårt att förena med det generella kommunalrättsliga förbudet mot stöd till enskild.

Hot och hat som riktas mot en förtroendevald behöver kunna förbyggas, förhindras och beivras på ett tydligt sätt. Kommuner och regioners möjlighet att göra det som behövs för att skydd demokratin och de förtroendevalda kan behöva stadfästas. Behovet av reglering kan lösas på olika sätt.

För att inte träda självstyrelseaspekterna för när bör det vara upp till varje kommun respektive region att utveckla nivån av insatser som kan behövas i förhållande till lokala och regionala förutsättningar.

SKR vill mot denna bakgrund att 2014 års demokratiutrednings förslag återigen lyfts fram och att förutsättningarna att lägga det till grund för lagstiftning prövas på nytt.

Sveriges Kommuner och Regioner

Carola Gunnarsson
Ställföreträdande ordförande